

ШЫН

1972 жыл
АВГУСТ
27
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 202 (8970),
өртөө 2 кол.

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

КҮРҮНӨ ШЫҖАМЫРЫНГА

Дүүн беш шакка чедир Кызылда төп сайгарылга баазаның районнарның колхозтар, совхозтарындан 1924 тонна тараа кирген.

Көдөө ажил-агыйның механизаторлары! Юбилейлиг чылдың тараазын чидириг чокка, хыска хуусаада ажаап алыр дээш, социалистиг чарыштың тузун бедик тудуаалы!

КАЗАХСТАНГА БОЛГАН ЧӨВҮЛЕЛ ХУРАЛ

27 чылдың августун 25-те Кокчевар хоорайга партия өктемдеринин бирги секретарының, облуккомнар даргаларының, казак ажил-агыйның область органдарының ишканаларының, а ол ишкан республиканың чамдык министрстволарының болгаш төп абан черлериниң уадурутчуларынның чөвүлел хуралы бооп эртен. Ол чөвүлел хуралга 1972 чылдың уаза ажил-агый планының күсөттинин турарының дугайында айтырым чыгарылган болгаш дүжүт ажаап алышканын болгаш күрүнеге тарта садарын органиастаарыңче онза кичээлгеини салган.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Н. И. Брежнев чөвүлел хуралга чүве чыгарылган болгаш ону чымытталар чымы-биле уктуу.

СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүтү, Казахстанның КП ТК-ның Бирги секретары эш Д. А. Кунаев, Казахстанның Компартиясының ТК-ының бюро кеңигүтери эштер Б. А. Ашимов, С. Б. Ниязбеков, В. К. Месап, В. К. Севрюков, А. А. Аскар, И. Г. Лещенко алар чөвүлел хуралдың ажилыңга киришкенер.

БАЙЫРЛАЛ-БИЛЕ, ЭШТЕР ШАХТЕРЛАР!

«Ворошиловградуголь» комбинаттың «Комиссаровская» деп шахтарынның дагжылары ССРЭ-ниң үндөстөттинин тургустунганындан бээр 50 чыл оюн төлөнттир уткууру дөш бүтү уаустуң чарыжыңга калба-биле киришпип, боттарының чогадычы иденкейин улам беддин турарлар. Оң түнөшүнде пландан дашкаар оттулар чүү бээр улам көвүдөл турар. Социалистиг чарыштың улам калбарганының түнөшүнде чыл эгезинден бээр «Комиссаровская» шахтерлары 40.000 тонна ажыг хөмүр-дашты казып, Төрөң чуртка бергенер. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бедилер талазы-биле ол шахтаның коллективни беш чылдың төнүзүдө чешп алыр ужураут денелге чоошулай берген.

ССРЭ-ниң хундугу шахтерү М. И. Ефимовичиниң уауртуп турары механизаторлар бригаданың ажилчыларының чогадычы инициативаның баурут үзгөр-чижөө бооп турар. Күш-ажылчы байырлап — Шахтер хунуңе алдыр кыдыр бригаданың дагжылары август айның хун бүдүрүдө-ле пландан ажыг ийн мун тоннадан эвөөш эвөөс хөмүр-дашты казар деп бедиктен хундөгөни алганар.

ЧУРУКТА: юбилейге төлөнттир ужуражыр дөш социалистиг чарыштың муракчылары — М. И. Ефимовичиниң бригаданың дагжылары (муруку одурдага) шахта директору В. А. Остапенко байыр чедирип тур.

Р. ЛЭРНЕЛЬДИҢ ФОТОУ.
(СЭТА-ның фотохроникасы).

ЧААГАЙ ҮҮЛЕҢЕР БҮТСҮН!

Хөмүр-даштың «хундөрөг» деп черде хөмүр-даштың калтың ишканалары, тывылган үеиң кайтам-чын хундөрөгтөг, өт-сиген, үңгү айыма кеңергич үңгү, сагайыма үеи хамарынар. Барык 320 миллион чыл бургунар хөмүр-даш тывылган. Бургунар чериндә көжүдөлдө-дө хөмүр-даш үеиң бедилер ылап турар болгаш.

Бистид чүгүрүстүң девискери хөмүр-даш-биле байла. Делегейде хөмүр-даштың курдамынын чартым Совет Эвилелинде. Оң көзөк-чамдык бистид республикада база үржөктөттиңер.

Каз-Хемчиң хөмүр-даш районунда Шахтерларның үлөтүрүсүрүкчүлүгү. Каз-Хемчиң хөмүр-даш районунда Шахтерларның үлөтүрүсүрүкчүлүгү. Каз-Хемчиң хөмүр-даш районунда Шахтерларның үлөтүрүсүрүкчүлүгү.

(СЭТА-ның корр.)
НЫЗЫЛ.

ХОВУ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Августун 25-не чедир республиканың ажил-агыйлары тараа культуларының 8,3 хууун, тодаргайлаарга 20 муң гектар тарааны кестирген. Оон иштинде 5400 гектар черинд тарааны бастырган. Тараа кестиргенде баштайгы хүнеринде эгезлөө-ле ажаап алышканын муракчылары темпин улам шапкычтып турар. Таңдым «Коммунизмин херел», колхозуңда Василий Славичков, «Улук-Хал» совхозта Василий Кызыл-оол биле Натин-оол Кызыл-оол, Каа-Хем районда «Ленинчи орук» колхозта Виктор Непомнящих, «Межегей» совхозта Александр Андреевич болган өскө-дө дика хай комбайнерлар таңраа шөлдөрүндө шалыңчы сүз-биле оюн ажалдан турар. Оларын кижэ бургуу-ле хундө бүдүр-чартым болган ийн норманы күссөдүн турар.

Ажаап алышканын муруну одурууда Каа-Хем районун ажил-агыйлары чорун турар. Ийде амыг үдө 6000 ажыг гектар тараа кестирген. Каа-Хемчиң ажаап алышкычы таңраа шөлдөрүндө шалыңчы сүз-биле оюн ажалдан турар. Олар ажаап алышканын эгезлөө хүнеринде-ле жокаларын муракчы берген. «Тивилеге» совхозтуң сеени болгаш тоеску бригадаларында ажаап алышканын ажилдары сөөлү хүнерде дыка шуудан, эки түнөшүндөгү бооп турар. Араа турган чөтөстөрүн чалыткан соода, механизатор-

лар шуутуу онаадан чөтөстөрүн күссөдүн турар апарган.

Дүжүт ажаап алышканын — шалыч фронт. Ийчизиле даа республиканың чамдык ажил-агыйларында бо ажил чөгүрү негездегиче четтес, механизаторлар ажаап алышканын агрегаттарын бедиле бүдүрүштүгү ажилдайып турар. Чижээ, «Межегей» совхозта механизаторлар ажаап алышкычы оюн хонук бургунар эгезлөө кирген. Ийде бедик түнөшүнде чешп ап турар механизаторлар бар-да болза, чамдыктары эки түнөшүндө чешп албайн турар. Дыка хай комбайнер чедир септетилеэнинден ажалчы үмөйи турар. Чамдык бригадаларда дүжүт ажаап алышканын шалың доозар дээр дайычты сагым-сеткиң көзүлөйи турары эң четтес. Агаар-бойдустуң байдалы эки турда-ла, совхозтуң бедилер бригадаларында ажаап алышканын ажилы шуудайып турары элентти. Чамдык комбайнерлерде арагаалар, ажил шагынды озаалдар чоруктар бар. А чеди комбайнерлар ама-да ажалчы үлөтүрүсүрүкчүлүгү. Көдөө ажил-агый министрстволуңун автобааларында барган чолаачыларын амыкырал-хандырылганын чөгүрү кичээлгеини база салбайн турар: диктаным чери чок, четир ажил база бербес. Мооң ужурунда ол совхозтуң директору эш В. П. Кожухов болган партком секретары эш В. С. Давидов олар ажаап алышканын шуудайып болгаш шырарыңга шалыткан турар.

«Шың» солунунун Куш-ажылчы алдар туугун бөгүн Таңды районун «Тивилеге» совхозунун комбайнери ООРЖАК МАЯ-ООЛГА алдар болдуруп көдүргөн. Ол тавычалыг кестирген тарааны бастырган нормазын хун бүдүрүдө 160—170 хуу күссөдүн турар.

Тараа кирип эгелээн

Тываның тараа хүлээп алыр черлери чаа дүңүттүң баштайгы муң ажыг тонна тараазын хүлээп алган. Тараа дөдүр чүдүргөн автопедальдер дүң-даа, хундас-даа үзүнтө чок шуужуп эгелээн.

Республиканың тараажылары эртен чылдындан 50 муң тонна хөй—110 муң тонна тарааны Төрөң чурттуң шыҖжамырыңга урар деп шийтирилээн. Чамдык ажил-агыйлар гектар санындан-на 18—20 центнер тарааны ажаап ап турар.

Автономнуг республиканың колхозтары болгаш совхозтары шөлдөрүне 1100 комбайнны ундурген. Ажаап алышканын машиналар узуу-сонсаал чокка ажилдазын дөш септелге эвөлөрүн, кывар чүүл нуаар черлерин органиастаан. Бүгү хову шөлдөрүндө механизаторлар чурттаар обшежитилер, дыштанылгач өрзалары, хову куньялары тургустунган.

(СЭТА-ның корр.)
НЫЗЫЛ.

ЧАРЫШТЫҢ АЧЫЗЫНДА

Танды районун «Тивилеге» совхозуңдуң Василий Яч-чат удуртка № 8 хову бригадасын ажилчы хайыккан.

Бистид бригаданың механизаторлары юбилейлиг чылдың чаагай дүжүдүң чидириг чокка ажаап алыр соудалыгы. Бу чылдан 3250 га тараа культулары тараан. Август 13-тэй эгезлөө ижил-тасты тавычалыг кестирип эгелөдүс. Бу эртен беш довуқта 1300 гектар кестирген, оон 884 гектар бастырылган. деп, бригадир Василий Оюков тайылбырлады.

Беш хонугуң түнөшүндө алыр бригаданың механикаторлары эртен ажилдады. Бастырган 884 га кызыл-тастан 1583 тонна тараа адырган, оун совхозтуң төп шадында сөөртүп чедирген. Га бүдүрүдө ортумаа-биле 17 центнер дүжүт адырган.

Совхозтуң чандыс бо бригаданы бээр Төрөң чурттуң шыҖжамырыңга чаа дүжүттүң ийн муң тонна тарааны дүжаар планын. Ол ажыг күү-

сөл улам калбарган. Оң топ шаңыңга хун бүдүрүдө 500—600 тонна тараа доктаамал кезип турар. Ону сөөрткөн машиналар бригадалар биле шаң арамдыда үзүктөл чок шуушкан.

Совхозтуң төп шаңында 60 кижэ үш эгезлөө-биле келген тарааны дүжүтүп, арылган, күрүлө шыҖжамырыңче чорудуп турар. Чамдык хову бригадалары дүжүт ажаап алышканын чөтөстөрү кир-бооп, ийчизиле чаа төп шаңда ажалың күжү чешпешейн турарын шаң оргөткөчүн Анатолий Михайлович Волков дүдөлдөдү. Ийчизиле совхозтуң парткому, ажилчы комитетин болгаш дирекцияны шаңда ажилдар кыжыларын четтөөп, оңче чөгүрү кичээлгеини чөгүрү чыгуула.

Совхозтуң тараажылары болгаш механизаторлары күрүнеге дүжаар тарааның тын-нарын аныкандың, ону хун бүдүрүдө көвүдөдүн турар. Эркен ийн хонукта 140 ажыг тонна тарааны күрүнеге дүжааган.

А. КУМАЯК.

«Кок-Тей» совхозтуң муракчы механизаторларының бирөөн Иван Тимофеевич Шалагин ажил-агыйда дүжүт ажаап алышканынче муракчы киргенериниң бирөөн. Тараа кестиргендиг хун нормазын ол баштайгы хүнерде эгезлөө-ле ажыг күссөдүн турар.
ЧУРУКТА: комбайнер П. Т. ШАЛАГИН.
А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОУ.

ХҮННҮҢ КОЛ АЙТЫРЫ — СИГЕН БЕЛЕТКЕЛИ

Кызыл хоорай Советиниң «Тере-Ала» колхозунун ажил-агыйның кол утланышканы мал ажилынын бүдүрүткөч болганда, аңаа чалгы үеде быжыг чөм-чугуу белеткери—бистин эң чугууа ижил-и. Чалгы үеде мал чөмчү чөтүр кыдыр белеткел алыр болуурусса, малдын баш санын өстүрер болгаш эът, сүт, дүк бүдүрүрүнүн планнарын күссөдүн шыдаар ужураут бис. Бу хүнерде хамык колхозчуларын күженишканы ылаар уланган.

Агаар-бойдустуң таарымча чөсү-биле бо чалгы колхоз сизен казар ажилды орай эгезлөө-леа болза, августун үшкү оюн хонунга чедир ийчизиле-биле 855 га черинд сизенин кезип, 563 тоннаны сарааткан алган. Ол дээрке эртен чылдың ол үедеги денелди-биле алырда бедик темп болуп турар. Оон иштинде 69 га чандыс чылдың тарымал сизенин кезип белеткел.

Баштайгы чедикчилер дээрке-ле мал чөмчү белеткел турар эвөлөрүнүн, малчыны-нарын күженишканын, аларның шалыңчы ажилынын көргүзүгү болур. Сигенчилер өртүзүңгө калбарган социалистиг чарыштын дөштөгү сиздери, политмассалыг ажилды күштөлдөгөн аңаа ууш ийчизил берип келген. Чалгы үеде төс эвөө арамдыда калбарган эвөө, харын сизелде ажилдан турар кижэ бургуу-нун көргүзүткөчү ийчизил, аларнын кыска үеде кылган ажилын түнөшү турар бис. Сөөлү оюн хонунтуң түнөшү-биле коммунист Максим Хуу-жаанын удурткан Ала-Ар-тында эвөөнү бирги черге үткен. Эвөө сөөлү түнөшү-биле алырга 154 тонна сизенин сарааткан, азы белеткеле чо-гуу мал чөмчүн планын 80 хуу күстөгөн. Ол дөш эвөөнү шалыңчы кымыл болгаш бир хөй-биле шынаан.

Мал чөмчү белеткөр ажилды үедеме агит-массалыг ажил улам күстөгөн. Сиген белеткел турар бригадалар төрүнү көсү агитация-биле дөшү, аңаа «Чалгы», «Дүрөң» болгаш агитхуудустары доктаамал үндүрүп турар. Муракчы кижилери мактап, чылдын калып турарлары аларга денелжиринче амыкырган материалдарын хан солуга бижире — кижилерге моральдыг деткишкен болур, а чалгалары шөгүттүң-леп каан тынчалыктар аларга дөштөгү-чаа. Хөстүт шагында

сигенчилер спортчу маргалдаары органиастап, шыдыра, доливо ойноп, чаа содунары номчул турарлар. Лаг-Чарыкта механизастаан төп бригадала тургун кино ажапдан турар.

С. ЧИГИЖИТ,
колхозта партком секретары.

ТАРАА ДУГАЙЫНДА БОДАЛ

А. ГИТАЛОВ

СОЦИАЛИСТИК КУШ-АЖЫЛДЫН ИЙИ
ДАКПЫР МААДЫРЫ, СССР-НИН ДЭЭДИ
СОВЕДИНИН ДЕПУТАДИ, КИРОВОГРАД
ОБЛАСТЫН НОВОУКРАИНСК
РАЙОНУНУН СЭКП-НИН ХХ СЪЕЗДИЗИ
АТТЫГ КОЛДОЗУНУН ТРАКТОР
БРИГАДАНЫН БРИГАДИРИ

КЫЗЫЛ-ТАС төлүүнү ча-
мында тур мен. Дууа
чаа-да мада чаагай үн-
ген кыла-тастык алдын зал-
гым салгыга чындайып
турду. Соңгу даяндактерин
кестерген. Чызе чаапын. Ын-
чаа-да шактар эртен
соода кестинге тараа аяг
хунге дүргөн курган келди.
Тавычаларын дургаар ажаан
алымшын аргаттары чорун
тур. Механизатор бурзууну
сеткил-салгыны өөрөн. Кууун
тараан «Кавказ» деп кызыл-
тас гестар бурзуудан 50
дентнер болгаш оон-даа хой
дүжүттү берип турар. Бесе
сорттарың дүжүдү оон
арай өвөш. Ынчаа-даа бо
чыадык байдалыда өңаа хо-
мулаада хара чок боор...

Ам мыдыг чүве кымын-
даа дүжүгө кирбес. Чүдө-
дө бисте бисте кетчир. Көрү-
дөр даан, ол ам магааннер-
де кызыл-тас болгаш көк-та-
раа даланында кылган ту-
ауи-базам хаб кылыгылар.
Торттар, печенелер болгаш
крупалар. Ол шунтуу тара-
дыр. Ол дээр бистең уугу
чаалап алымшкымын, уугу
кис-кисинс-тир. Чамдык
кыжылер, ылангыя аш деп
чүвени көрбөшөр, хаб-та-
рааны үшөсөн хомудан
чыг-дыр. Чүгө хаб кески-
ндил эвес, хары-даа бууду
булдык ойтаттар. Бир катан
Кировград футбол көрүп
чөд берген мен. Стадиондан
үңү келтирге — бичин оон-
дөр булда хаб-биле футбол-
дан турдулар. Ол хиреңде
курут шылдерин магаанге
дууаар дөш чыпш ап ту-
рарлар.

Шуут кыжын чүрө ар-
чыр: бир шылдиг өртө өй
ийн көпөк, а хаб дээрге
үшөп хамыс чүв-дир. Шы-
ны чугаалаарга, оң өртөн
көпөк-биле хемчэн болбас.
Хабти бисте чик өртөкө
садып турары оң чик өр-
төк-биле кылып ап турар ду-
аи оң эвес-ле болгаш. Буна
хабте чүгө тараанын
күш-ажылы эвес, харын база
шахтерлар, металлургия,
конструкторун, химияны,
машина туудузууну —
бүгү аякчыны аштымын, бү-
гү ниятидең күш-ажылы
сидикке. Ынчаанга агаар-
болбас багы болура чүгө
бистең тараагы кыжылер-
вистең эвес, харын база хо-
рай чуртууларын чүрөткө-
ри хомудан аарымы тавы-
рылга эвес. Ужур бидиниң
турары ол-дур. Агаар-бол-
дусту халамыдан бидиниң ту-
рары ол. Ынчаарга агаар-
болбас халамыдан-даа хама-
рылга чокка, иениң судуу
үшөткөри дег хабти ми-
чар үшөткөри бистең
кыжылер чүгө сидме-
жил? Көдөдө хой-хой ө-
бү-лөр хабти мыдыгы чүвө
шыпаш үшөткөри чыкканды.
Мөөк олмууну уруу Ирока
дөрт хар чериң турар. Хаб-
ти чүгө кескиндизин эвес,
харын тогланчын ойтан
болбас дээрин билер: тоглан-
чыны адырмга болу алган,
кыйлаар каап каарын ол ө-
рөшөп алган. Авам менч ми-
чар өөрөңдү чорал, инчаан-
га урууларымын, уруула-
рымын тургаларымын база
мычар өөрөңдү турар мен. Ө-
бү-дө бурзууну мыдыг боор
ужурут. Салгадан салгалче
мыдыг боор ужурут. Херек
кырында чер бурзууде мн-

дөт эвес. Хой-ниги оңө
көшөй салбай турар деп
чугаалап болур бе? Чок. Пар-
залага хой-хөй чүдөдөрин,
ылангыя ижнер Алексеев
«Хаб кескиндизин» деп
чагаанчың талазы-биле
«Права Украины» солуга
парлаттыган уугу чугааны
мен көмүш турдум. Хаб-та-
рааны тогчөтөң турарымың
дугайын аяк-бур, профес-
сиямың, уугу-биче азымың
кыжылер кыдың. ханы сагыш
чөгө-биле бикөөн дээр
боор! Унелге савалдар эвөш
эвес болган. А чүү өскөргө-
нү?

Көдөз орустары көргөш
чүрөөм аарымы: ховар
эвес-даа болза, хайраң
тараанын токтуп калаң чы-
дыртып ийги ам-даа өвөш
эвес ужурадыр. Бөгү бистең
Новоукраинскке көрүп
көрүдөм. Кафетере болгаш
столоваларга баргыш, хаб-
ти аакоп кылып кыдыр
ужур-мажур чок кезип, сто-
лар кырынга то каап тура-
ры көрүдөм. Көрөм — бир
кыдыр хаб-биле бикөкчө
дөр, база бирөө — сөрөңи аш-
таар, кыжын мага-бодуче
шанчы тургавың. Черө-чү
ны кавчал турарыңар ол, эр-
гим кыжылер?!
Даштыкынын хой-хөй чур-
тарына, оң нитиде Амери-
кага баа чордум. Ол чурт
бай хиреңде-ле, хабти
быптак дег — нарын чуга-
лаар кезип, цelloфан хал-
чыгаштарга суу турар. Эртен-
ге аам дүшөткөчө мендин
чартык кескиндизин даарып
каарга, оңу ораалың, карма-
нап алыр. Ында хаб үнел-
диг, чүгө дөвө кыж бурзуу
оңу турары-биле хойну садып
ап күш чөтпөс. Мен хабти
аар өртөкө сатсың деп чу-
гаалайын тур мен. Дашты-
кыда мыкшак чуртуваса эвес.
Ынчаа-даа камналгалы бо-
лурун өөрөңи азыры бикө-
кчө шалгы болбас. Чүгө дөвө,
бистең үшөткө байдалымын —
камналгалы болур чоруктан
тургустанар. Арыя-вуррут
болур чорук оңу кыжге чу-
гаалап турар-дыр.
Харын улам чугаалайын:
харын-на кыжын арын-пүр
эзуу мыдыгы чорукту тил-

дөт, кам-хайыралың болуруңө
кыжын албаар. Бисте кав-
дыг болуп турарың? Машина
камнаас дөш, электро-
энергияны, олар чүдүдү, тиг-
эти хайыраалайын чидирге
дөш солуга шүгүмчүдөң ту-
рар — оон көргө, мыды кыжы-
н хемчөг алган, мыды кор-
чурчуну тургускан дөш мөдө-
дөш турар. Хаб-тарааны кам-
нап хайыраалаас дөш мыдыг
шыдыгы көрөйиң турар, ий-
диг мөдөдөрин парлатпа
шагдан боор көрөдөм. Ша-
ла бо дугайыңда шааңга че-
дир болуп келген бодалмын
чугаалап тур мен. Хаб-
тарааны камнап-хайыраалаар
дөш адаандан үшөгө чөдир,
ө-бүдөң Министрлер Чөвө-
дөшө чөдир харымсалгалы
болур азы-ху-да, хой-ни-
тиң талазы-биле харымсал-
галы болур херек.
Ийи чыл мурунда парлат-
пага чүдөдөр үгөн соода
чуртталга бийлигидең, сто-
ловаларда, кафетереде,
ресторанларда хаб тоглан-
чы-артымыкынын чымыр
чорукту организастар орад-
калга туралың билер мен.
Кировградка харин-даа ба-
дүрөңөр тулап алган, ба-
жылар кезип, херим-кажа-
лар нитидең доккалар тур-
гууун каап турган. Хаб тог-
ланчы-артымыкынын чымыр
— мөөк чугаалап турарым
камналга ол эвес-ле болгаш.
Хабти тогланчы-артымыкы-
н олтаса кыдыр камнап ажы-
кыра херек, мычар деп до-
далдар бар, оларын херек
кырыпта болдулар херек. Ын-
чаа-даа ол херекче хол
эзуугу дегбей турар. Херим-
кажаларда доккалар ам
шаг-ла чок, хаб тогланчы-
артымыкынарыңа «бөкө
кыдыр» салган бодүрөңөри
бизин элери бок-сакка хо-
лушкан хаб артымыкына-
ры-биле кады нити бок то-
нор чөдөрлөк олтан каалың
болган октагылар турар. Ка-
йм-бир чөдөрлөк нитидең
чөмөнчөгө чөдөрлөк хаб ар-
тымыкынын мал чөмгөр
дөш болуп турар-ла харын.
Ынчаа-даа ол далайга дам-
ды-дыр ийи. Хоорайда уугу
чуртталга бизин бурзууде

хаб артымыкынын кыдыр-
чаа столовалда хөй. Бодуң
сай-биле ап көрөдө. Киров-
градта барык-ла 200 муң ки-
жи чурттан турар. Ол дээр-
ге 60 муң хире ө-бүдө (бир
ө-бүдөдө ортумаа-биле үш
кыжи дээр болза). Эң авөш
хемчөолия амыл: хун бү-
дө бир ө-бүдөдөң чүс грамм
хаб артымыкынын шуну турар
дүйнө. Нити хоорайга — а-
ды тоноа. Азы хун бүдө-дө
чүртүң тараа шөдүдөң
чөдөрбө центнер дүжүттүгү үш
кестарың, таразы-дыр. Бо-
дүтү-биле чугаалаарга, чыл
дүрүзүңдө 1995 гестар. Ки-
ровоград мыкшак хоорайлар
бисте чөдө боор! Моон
ужурунда мөөк үшөдө чү-
гаалаарым бөгү-нитин харым-
салга дугайын баа катан чу-
гаалап тур мен. Хаб-та-
раага камналгалы болур ду-
гайыңда сагыш салымшкыны
нитидеңдиг бүгү амыды-
лыга сидиккен курувениң
хөрө болган турар ужурут.
Моңу а ж и д ч м ч о н -
вар депутаттарымың Советте-
ри боттарымың холуңа алган
турар ужурут деп санап ту-
рар мен. Ынчаанга шуут чу-
гаалаар херек: моңу чадгы-
ла хой-ниги оңоң болбас.
Хой-ниги — үргүчү аякы-
лаар, хообулжуктан, орта-
ластар баага тургускан болур
болза, уугу күн. Ындыг ба-
га албан дукаалдыг кыжы-
лерин, коллективтер уру-
тукуларынын, ө-бүдөңиң
харымсалгалың доктаан
турар.
Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

ваар ужурут. Хабти чүгө
бир килограмм, ийи ки-
лограммдан салгылары та-
арымчалыг бе? Хабти бичин
хемчөдөңгү кыдыр бикө-
кчө, көкөш хабти катпас
кыдыр ораарын кызыл бо-
лур-да болгаш. Цelloфан кы-
дыр ам мыды-да берге ай-
тырмы эвес-ле болгаш. Цello-
фанда аам полетилендең
шакет халчыгаштар магаан
бурзууде бар. Ынчаа-даа
чүгө хабте херге-леңиң тур-
ар. Ындыг хабтарга хаб
катпас даа, арыг шөвө-даа
болур болгаш. Ол халчыга-
штарын өртөн хаб өртөңгө
кирип каап баа болур. Ар-
тың көпөк дөш кым-даа
маргышпа. Устүдө чуга-
лаарын солугуна пуштуу-
ла организастарың салгы-
лык ишпаптың амылдык-
чыларың мыдыг коңугу
чөдө эвес, оңу үштүк чөдөр-
ден оңа агымшкыны ма-
налай-даа кылып болур боор.
Амылдыктын бүгү-ле та-
варгаларыңа чыгыс аяк
репент баар деп бодалың
тур мен. Савалдар хөй болур
чадаса. Чыгыс-ла чүвө чу-
гала: чөдөр-чөдөр хөй болур
эни-дир: мады хаб-биле
чөмгөрө дика эвөжөдөр. Бо-
дөп көрүдөм: чүгө бистең
чүгө колхозуусу бичин чад-
гыт эгешен чөдөр пард
эуугар 75 тонна комби-
кор (колхозуусуң мал че-
ми) чөдөр албаан. Чүпү
качарыл? Бирин чөдөңдө
ийи дугары арбай-биле
мады сагыш аарып тура-
ла чөмгөр ужура тавары-
дыр. Хуу ажы-агайында ха-
ваннары, дагаларыны биж-
гырган чөкө хаб-биле чө-
мөрүп турар ийи! Ам рес-
публикага хөй мыды үер
сигенерил културга ода-
лары тургузуп, сиең дала-
ны, сөнөкчө бодүрөңи ор-
ганизастап турары коңугу чу-
гала. Бо бүгү мал чөмгөңө
тараа чырыгалың узуу-биле
эвөжөдөң, тараа куравырың
көвүдөң. Мал ажылын а-
тың үшөң чөмгөрлөк баа-
зымың шылдыр талазы-биле
ол уугу шылдыр, күсөт-
дөң дөш, колхозуусуң мал
чөмөрүң — комби-
кор аводтарыга эргөкө
чүгө чүдөдөри болгаш өс-
кө-даа дерилгелериң чөгүр
өйүдө чөдөрлөк дөш ол
чүдөдөри бөдүрүдөңгө
күш-ажыдың коллектив-
тери харымсалгалың билди-
р турары чүгө күөңчиг-
дир. Тараа дугайыңда сагыш
салымшкыны — бүгү улузун
сагыш салымшкыны болгаш.
М АНАА Аш-чөм үшөткөчү
уугу. Садымын министр-
стволары, кооператорлар
баа боттарымың ролон ой-

Моторлар шимээрээн. Хоуу
көбөдөри экиндилер тур-
ла. Кестригелендиг агаан-
дык шылды, механизатору-
лар гестар салып сүр-
бөң, бастырылган кол-
дун турар. Александр Пол-
торский соогу тавычаларын
аяккап. Ол кыж бөс көрүп
туруу-ла оңу келди. Шеритө
баар мурунда трактор-
чулар бригадалыга аяккап
турган. Шеритө чорур
дууаасын эрттерген соода,
бодуңу механизатор ө-бү-
дөңгө эңө келген. Бүгү кыж
дүрүзүңдө кичээдөң, ком-
байны өөрөңи келген. Ын-
чаанга ол ам боду чорур
тараа комбайнында. Хун дү-
гуанда чүгө 7 гестарын
дүжүдү бастырганы-даа ха-
маң эвес. Ол хиреңде-ле
бүкөөдөн 300 центнер тара-
ны уруп берген, ол дээрге
гестар бурзууде-ле 43 цент-
нер! Ынчаанга бо улаада
Александрова баа-ла мактап,
апа шылдыр кыла вышө-
ди тыкысан. Комсомолчу-
комбайнер тараа бастырыл-
ган талазы-биле колхозта
бирги чөдөр элөп турар.
Четтердине, Александр Се-
нө баа, Алексей Поповичко-
к, Григорий Кривченкога,
Степан Илвекко — шилдыр
шунтууларга улуу-биле че-
тирдисе, механизаторлар!
Эрес-шудуругу, инициатив-
таракы мастери чорунуар
дөш.

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

К ИЖИ бурзууе көргөш,
мычар болдулар дым-
мв: дүжүттү эзуугу
бүдүрүчүлери болор бо-
дур. Оларын эзуугу болор хай-
раласа, мадырың күш-
ажылың амында дүжүт-
тү өстүрүп, камгалан алган.
Сагыш аарымы эр эртин. Олар
бо чылың бисти дыка-ла өр-
тү. Кууун тарааны кургаг чө-
гө чалгырымыс. Хар чок,
дошкун иш болду. Час ба-
за-ла иш эвес болган — эрте
дүйнө, хатгы. Чай баа
таарымчалыг эвес, чайкытар
чатыгы, долугу. Бистең амы
таарымчалыг байдалымы
тарааыларың, агрохемия-

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөтпөсө шыдыгы
негөр. «Вторхөб» чүгө чөдө
чөгү? Бизинчылардан аам
демирден хаб-тараанын үнел-
иң бичин бе? Ол-ла «Втор-
чермет» орнажык солугар
пунктузунга аам ала-ла
хаб ларегуна хоорай чур-
тут кыжы үш-дөрт килограмм
сударың аам кадып алган
хабти чөдөр берген. Кып-
па аам продуктга солуп алы-
бага баага деп бе мычар?
Курут нил — өртөңтөк, а кан-
нап хаб чүгө өртөк чөгү?
Күш-ажыдың бодүрүчүлүгүн
хөмүр-дам, демир болгаш бү-
гү ниятидең кирер өске-да
продуктуларың пуд бурзуу
камгалар дугайында бодуң
ажыкчылар кайда-ла мога
чок сагыш салыр бодур,
апа коммунизм өгөткө деп

Мүлөзө бидинмес бир бо-
луштуу бар. Бистең
чуртта «Вторчермет»,
«Втормет», «Вторсырь»
деп (ажыган каалпа метал,
өт садып алыр) чөдөр
бар. Оларда бүгү чүвени дү-
рүмчүткөң, планшын, оңу кү-
сөдөң дөш мактап шаң-
наар-да, күсөт

